Døden som realitet

Døden som tabu

EMPIRISKE BETRAGTNINGER FRA FELTET

v. HANNE BESS BOELSBJERG

Introduktion

- Præsentation af ph.d.-projektet
- Empiriske eksempler
- Døden som realitet
- Døden som tabu
- Dødsangst og professionalisme

Kræftpatienters religiøse ressourcer

- *Afdække hvordan kristne og muslimske kræftpatienter anvender trosrelaterede erfaringer og refleksioner til at omgås deres sygdom*
- *Sammenligne forskelle og ligheder mellem kræftpatienter med forskellig religiøs baggrund*
- *Synliggøre de forskelligartede religiøse behov blandt kræftpatienter, der er tæt på eller involveret i palliative forløb*

Feltarbejde og rekruttering

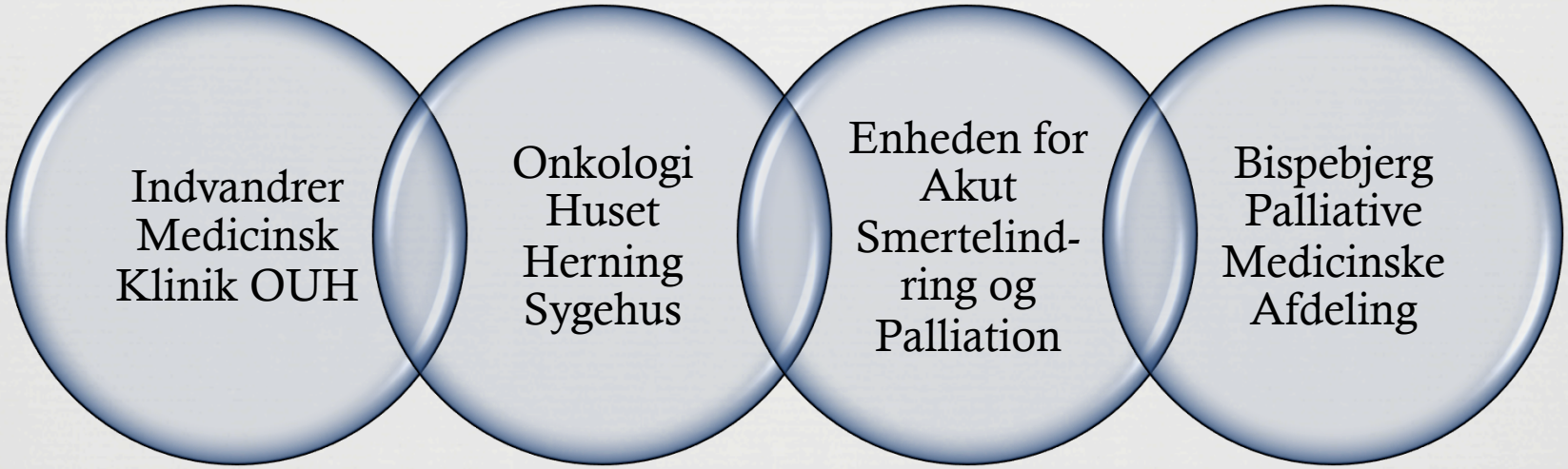

Interview-undersøgelsen

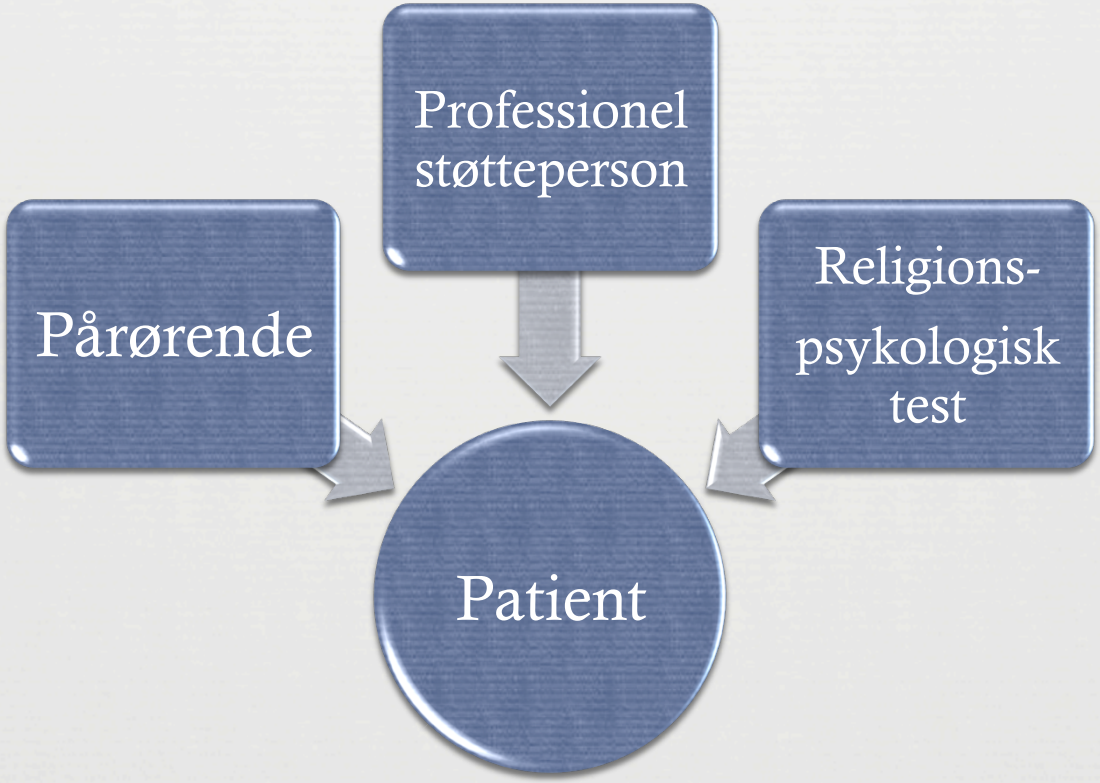

Scenario 1

- Mohamed 65 år, lungekræft med metastaser i hjernen.
- *Forstår du, vi har som muslimer den tro, at vi alle sammen skal dø, der er ikke nogen, der skal slippe, nu som dengang da profeten gik på jorden for næsten tusind år siden. Til sidst skulle han også dø.*
- *Så derfor er vi enige om, at vi alle sammen skal dø, men det er forskellige måder, vi dør på. Men det bedste er selvfølgelig, at man dør på en god måde.*
- *Det, jeg ønsker mig, er, at jeg har en, der kan fortælle mig shahada'en (trosbekendelsen). Det er det eneste, jeg ønsker mig.*
- *Man dør ikke, før man er færdig med det sidste step på jorden.*

Scenario 2

- Mohamed seks måneder senere, indlagt på FH.
- *Den ene del af mig kan vi ligge på hylden og lade den blive der, og den anden går til et sted, og jeg aner ikke hvor fanden det er…*
- *Fra det ene minut til det andet minut, så er jeg væk og så kommer der sådan en stor ondskabsengel for at tage mig.*
- *Ærligt talt så sku det være én med et varmt, varmt hjerte. En som kan hjælpe med at vise vej.*

Døden som realitet

- Døden som overgang til det evige liv
- Møder afdøde slægtninge, helgener og profeter
- Ihukommelse af døden som realitet
- *Enhver skal smage døden* (Koranen, sura 3, 185)
- Konkret og metafysisk begivenhed

Islamiske dødsritualer

- Shahada'en: *La 'ilahu 'illallah, Muhammed'ur rasul Allah*
- Ansigtet vendes mod Mekka
- Armene ned langs siden, munden lukkes, fosterstilling
- Rituel afvaskning af person af eget køn
- Begravelse inden for 24 timer
- Bøn og afsked i moskeen

Muslimske dødsforestillinger

- To frygtindgydende engle Munkar og Narkar spørger den døde:
- *»Hvem er din Herre? Hvad er din religion? Hvem er din profet?«* På disse tre spørgsmål svarer den døde: *»Allah er min Herre. Islam er min religion. Og Muhammed er min profet.*
- Falder disse svar uden tøven ved englene, at der er tale om en troende muslim, der har gjort sig fortjent til paradiset.

Billeder af efterlivet

- Graven som forsmag på Paradisets have
- Helvede som en tilstand i graven
- Ventetid og genopstandelse
- Dommedag
- De sorte og de hvide bøger
- Det evige liv som en kærlighedstilstand

Vestlig dødskultur

- Historikeren Phillippe Ariés: *The Hour of Our Death*
- Den vilde og den tæmmede død
- Middelalder: Dødsforberedelser og *Ars Moriendi*
- Oplysningstiden: Den enkeltes død og *Memento Mori*
- Romantikken: Selviscenesættelse og sorgfølelser
- Industriallisering: Massedød og dødsfortrængning

Døden som tabu

- Eksistenspsykologiske udfordringer
- Dødsangst som grundvilkår
- Professionalisering af døden
- Den døendes eksklusion fra fællesskabet
- Den enkeltes berøringsangst
- Følelser, tab og sorg

Undgåelsesadfærd

- Forsøger at dreje opmærksomheden i en anden retning
- Skifter niveau i samtalen
- Undgår direkte kontakt
- Griber til handlinger i stedet for væren
- Kommer med velmenende løsningsforslag
- Bagatelliserer bekymringer

Scenario 3

- Kvinde vågner med mareridt kl. 6 om morgen
- Kaffe og beroligelse
- Drømmens indhold ignoreres
- Angst for at dø – et gensidigt problem?
- Hvordan omgås vi dødsangst og dødslængsel?

Diskussion

- De professionelle følelser: Hvordan bevarer vi en 'sund distance' og taler indlevet om det, der skræmmer os?
- Hvem tør tage ordene i sin mund? Omskrivelser af det terminale stadie: 'At overskride sidste salgsdato'.
- Kan vi behandle os væk fra dødsangst?
- Hvem bør imødekomme døendes ønsker om samtale?

Konklusion

- Tabu og realitet i en skøn blanding
- Konfrontation mellem to forskellige tilgange til at beskæftige sig med døden:
- Tabu og undgåelse: døden fjernes fra den synlige del af tilværelsen og forsøges ignoreret
- Åbenhed og konfrontation: at omtale døden tjener et mellem-menneskeligt og/eller trosmæssigt formål